

הנינג'ה: אגדה ומציאות¹

לוחמי הנינג'ה היו שכירי חרב שהתמחו בריגול ובחבלה. הם היו מיומנים בתפעול מגוון רחב של כלי נשק, בעלי כושר גופני רב, אמיצים, בעלי תושייה ומחשבה מקורית ודבקים במשימותיהם, אף שהמוטיווציה שלהם הייתה כלכלית בלבד ולא אידיאולוגית. הם הרבו להשתמש בתחבולות, בהנאה ובגניבת דעת. מדובר במאפיינים שהם נכס גם לחיילים של היום

מבוא

החל מהמאה ה-10 - כתוצאה מבעיות פנים ביפן הקיסרית - התגבשו במדינה קבוצות שהתמחו בטכניקות לחימה שונות ובהן ריגול, ריגול נגדי, התנקשויות וחבלה שהשכירו את שירותיהן לכל המרבה במחיר. המקצוענים האלה כונו נינג'ה או שינובי. ללוחמי הנינג'ה יצא שם של יישויות על-טבעיות בעלי עוצמות ותכונות יוצאות דופן בשל היותם חיילים מיומנים ביותר. הם שלטו בכל כלי הנשק הידועים של תקופתם, אך הפליאו להילחם גם ללא כלי נשק, בגופם בלבד. הם פיתחו כושר גופני גבוה ועוצמות נפשיות שהעמידו בצל את כל יריביהם.

הביטוי נינג'ה מורכב למעשה משתי מילים - נין וגיה - שמשמעותן היא מתגנב בחשאי.² השם הנוסף של הלוחמים - שינובי - מורכב משתי מילים שמשמעותן היא לב ולהב. המאסטר הנוכחי של תורת הנינג'ה (שנקראת נינג'יצו), מאאסקי האצומי, מסביר שהכוונה היא שהלב ידריך את הלהב, דהיינו הרוח תשלוט על העולם הפיזי, הגשמי.³ וקיים פירוש נוסף למילה שינובי, הדומה למשמעות השם נינג'ה: התגנבות.

רקע היסטורי: מקורות הנינג'ה

קיימת מחלוקת גדולה בין המומחים בנוגע לשאלה מאין הגיעו לוחמי הנינג'ה הראשונים. עם זאת הדעה המקובלת היא שהם חיו לפני כ-2,500 שנה וגיבשו את תורתם בהשפעת ספרו של סון דזה (סון טסו) "אמנות המלחמה". בספר החשוב הזה, שנלמד גם היום באקדמיות הצבאיות בכל העולם, יש פרק שלם שדן בהפעלת סוכנים.

תורתו של סון דזה הגיעה ליפן באמצעות סינים שנמלטו לשם. נוסף על כך הם הביאו איתם גם ידע מעשי במגוון רחב של נושאים, ובהם אמנויות לחימה וריגול. יתר על כן, לא רק פליטים סינים הגיעו ליפן, אלא גם יפנים ביקרו בסין ורכשו שם ידע רב - לא רק בתורת המלחמה.

דני שירן

היסטוריון צבאי ומזרחן

לוחמי הנינג'ה התמחו לא רק בריגול אלא במגוון של טכניקות לחימה שאיפשרו להם להפוך ללוחמי גרילה מעולים

בשלום לבסיסם⁸. במהלך ההסתערות על הטירה נעשה שימוש בנשק נוסף שעתידי היה להיות מזוהה מאוד עם הנינג'ה: הצתה.

גם במאות ה-15 וה-16 התאפיינה יפן בהעדר שלטון מרכזי חזק ובמלחמת הכול בכול. זו הייתה תקופה של תוהו ובוהו, שבה גברה הדרישה למקצוענים המשכירים את חרבם לכל המרבה במחיר.⁹ הנינג'ה היה שכיר חרב, מה שהפך אותו בחברה היפנית שקידשה את הנאמנות לבן-אדם מוקצה, מתועב ובזוי, שהרי לא זו בלבד שהם היו נאמנים לכל המרבה במחיר, אלא שפרנסתם הייתה על הונאה, על ריגול ועל רצח. נינג'ה שנפל בשבי לא יכול היה לצפות לרחמים, גזר דינו היה תמיד אחד: הוצאה להורג בעינויים ובהשפלה. אי לכך כאשר נחשף, אם לא הצליח להימלט, תמיד העדיף הנינג'ה להתאבד.¹⁰

הבסיס הגיאוגרפי - מחוזות איגה וקוגה

מחוזות איגה וקוגה נחשבים לערש הנינג'יצו. האזכור הקדום ביותר להיות המחוזות האלה בסיס לפעילות הנינג'ה הוא בכתובת מ-1478. המחוזות האלה התאפיינו בבעיות נגישות קשות - בשל המבנה

אין לנו מידע כיצד הוטמע הידע שהגיע מסין במהלך אלף השנים שלאחר מכן, אולם אנו יודעים בוודאות שבמאה ה-6 לספירה כבר הקדישו הצבאות השונים שפעלו ביפן מאמץ רב בתחום המודיעין. בתחום הזה התמחו קבוצות שונות בחברה היפנית. אחת המפורסמות שבהן הייתה יאמאבושי (נזירי ההרים). הקבוצות האלה מכרו את שירותיהן תמורת כסף.

תורת הנינג'ה - הנינג'יצו - בתכונתה המוכרת לנו כיום התגבשה במאה ה-12 בקרב שני שבטים שחיו בשני מחוזות שונים: שבט האטורי ממחוז איגה ושבט מומוצ'י ממחוז קוגה. אולם נוסף על השניים היו עוד עשרות שבטים שעסקו באמנות הלחימה הזאת.⁴ באותה עת הייתה יפן מחולקת בין עשרות נסיכויות שלחמו אלה באלה, ולוחמי הנינג'ה הפכו לכלי חשוב במאבקי הפנים האלה. עיקר חשיבותם נבעה מהתמחותם בריגול ובריגול נגדי. במאה ה-14 אף נוסד בית ספר לנינג'יצו שהכשיר לוחמים בתחום הלחימה הזה. מייסד בית הספר הזה, שנקרא מאסאהיגה קוסונוקי, התמחה במיוחד בתורת הריגול. הוא אף הפעיל בעצמו רשת של סוכני מודיעין שהייתה פרוסה בערים הגדולות של יפן ומכרה את המידע שאספה לכל מי שהיה מוכן לשלם תמורתו.⁵

בתורת הנינג'ה התמחו אנשים שבאו מקבוצות אוכלוסייה ספציפיות: בני שבטים מסוימים ממחוזות איגה וקוגה, סמוראים (בדרך כלל סמוראים נמוכי דרגה) וקבוצת נזירים הידועה בשם נזירי ההרים (יאמאבושי), שכבר הוזכרה קודם לכן. מאחר שהעוסקים בתורת הנינג'ה באו בעיקר משבטים מסוימים, ניתן לקבוע שאדם נולד להיות נינג'ה ולא בחר להיות נינג'ה.⁶

העדויות הראשונות לשימוש בטכניקות של נינג'ה⁷

בעדות מהמאה ה-10 מסופר על הפעלת סוכן בדרך שמתוארת בספרו של סון דזה. אולם מהעדויות הזאת לא ברור אם מדובר בנינג'ה או בסוכן רגיל. אולם על אחד הגנרלים שהשתתף במלחמות במאה ה-12 מסופר שהוא פתח בית ספר לנינג'ה, ומכך ניתן ללמוד שבאותה המאה נעשה שימוש בתורת הלחימה הזאת וכי ללוחמים שהיו מיומנים בה היה ביקוש.

לוחמי הנינג'ה התמחו לא רק בריגול אלא במגוון של טכניקות לחימה שאיפשרו להם להפוך ללוחמי גרילה מעולים. למשל בקרב על טירת קאסאגי ב-1331 (במסגרת מלחמות השוגונים על השליטה ביפן) הוחדרו בחשאי סוכנים לתוך הטירה כדי לאסוף עליה מידע. חדירה חשאית למקומות מבוצרים היא אחת המיומנויות שהקנו ללוחמי נינג'ה. ככל הידוע הצליחו כל לוחמי הנינג'ה שחדרו לטירה "לחזור

ההררי שלהם - ובמיעוט הדרכים בהם, מה שאיפשר פיקוח סמוי וגלוי על הזרים שנעו בהם. מאפיין נוסף של שני המחוזות האלה היה קרבה חברתית ותרבותית בין תושביהם. המאפיינים האלה, ובמיוחד הבידוד, הפכו את שני המחוזות האלה לבסיס של פעילות נינג'ה - הן אימונים והן הכנות לקראת יציאה לפעולות שונות. הבידוד הגיאוגרפי הוא שאיפשר לנינג'ה להתפתח שם באין מפריע, ועד מהרה החלו לוחמי נינג'ה לצאת מהמחוזות האלה ולהשכיר את שירותיהם לצבאות השונים ביפן.¹¹ גורם נוסף המסביר את התבססות הנינג'ה במחוזות האלה הוא הסכם שבשתיקה שאליו הגיעו לוחמי הנינג'ה עם המשפחה ששלטה באותם המחוזות ובמחוז אומי הסמוך - משפחת רוקאקו - ולפיו ניתנה אוטונומיה לא רשמית לנינג'ה תמורת סיוע צבאי למשפחה בעת הצורך. שני הצדדים שמרו על ההסכם הזה בקפדנות: בני רוקאקו נעזרו בנינג'ות כדי להילחם בווסל מורד ובשוגון (מפקד צבאי שנטל לידי את סמכויות הקיסר והיה השליט בפועל). השוגון, שעלה עם כוחותיו על המחוז, נתקל בלוחמת גרילה יעילה מאוד. בסופו של דבר נאלצו לוחמי השוגון לשהות במחוזות זמן רב מעבר למתוכנן, רבים מהם נחשפו למחלות שונות, ובסופו של דבר הם נאלצו לסגת.¹²

ב-1579 פלש שליט מקומי בשם אודה נובונגה למחוז איגה כדי להשתלט על דרכים אסטרטגיות שעברו בו. בפעם הראשונה בהיסטוריה שלהם מצאו את עצמם הנינג'ות באיגה לוחמים על קיומם הפיזי והארגוני. בנו של נובונגה השתלט על טירה במרכז

הסמוראים - דוגמת חרב - אחרים היו כלי נשק המיוחדים לנינג'יה.

חרב נינג'יה טו. למעשה השתמש הנינג'יה בחרב מיוחדת, שהייתה קצרה מהחרב של הסמוראים ופחות חדה. נדן החרב היה מקום מחבוא למגוון של כלים חדים: סכינים קטנות, נעצים וכו'. הנדן שימש את הנינג'יה גם לטיפוס ובמקרה של בריחה והסתתרות במקווה מים - כשנורקל. במקרה של חדירה סמויה לחדרים חשוכים שימש הנדן לגישוש פני השטח - בדומה לדקר או לסכין של פלסי ההנדסה בימינו.²¹

שוקו (Shuko). מדובר הן בכלי נשק והן באמצעי עזר הייחודי לנינג'יה. אלה הם שני מתקנים מתכתיים, שאחד מהם הולבש על כף היד, והאחר הולבש על הנעל (אשיקו). במבט מקדימה דומה המתקן לטפרי חיה. הוא שימש בראש ובראשונה לטיפוס במעלה הביצורים של טירות - בדומה לחתול המטפס על עצים או על קיר חלק. עם זאת ניתן היה להשתמש בו הן לבלימת חרבות והן כדי לתקוף יריב ולפגוע בו.²²

קוסארי גאמא (Kusari Gama). את הכלי הזה פיתחו איכרים ואימצו אותו לוחמי הנינג'יה. מדובר בדסקית מתכת המחוברת בשרשרת למגל. את הדסקית היה הנינג'יה מטיל לעבר החרב של היריב ובמשיכה מהירה תולש אותה מידי. לאחר מכן הוא היה נועץ את המגל בירב.²³

שוריקן (Shuriken). כוכב/דסקית הטלה. קרוב לוודאי המפורסם שבכלי הנינג'יה. הוא מצטלם היטב בסרטים, אך מדובר בכלי נשק שהוא כמעט חסר כל ערך, אלא אם חודי הכלי הוטבלו ברעל. תפקידו היה בעיקר להסיח ולהטריד. הוא יכול היה לגרום נזק ממשי רק אם פגע ישירות בעין היריב.²⁴

ציוד הסחה ורעלים

הסחה. הנינג'יה שם דגש גדול מאוד על הטעיית היריב ועל הסחתו הן בעת קרב והן במהלך בריחה. בתחום הזה בלט כלי ייעודי שגרם לעיוורון זמני: מדובר היה בביצה שרוקנה מתוכנה והוחדרו לתוכה חומרים מגרים דוגמת פלפל חריף. בעת מרדף או בעת כיתור היה הנינג'יה שובר את הביצה, מטיח את תוכנה בפניו של היריב ואז בורח בחסות הבלבול שיצר.

רעלים. ידוע שהנינג'יות עשו שימוש נרחב ברעלים הן למטרות התנקשות והן כדי לנטרל אויבים. אחד מכליהם הבולטים היה מן מתקן ששיחרר מים שבתוכם היו חומרים כימיים שגירו מאוד את העין או אף גרמו לעיוורון זמני. הכלי דמה מאוד למשאבת יד לניפוח גלגלי אופניים. גם ידוע שהנינג'יות עשו שימוש בחרצנים טחונים של שזיפים או של אפרסקים שכידוע מכילים ציאניד. רעלים נוספים שבהם עשו הנינג'יות שימוש היו ארסן, תרכובות של נחושת וחומרים שהופקו מפטריות.

לכבוש אותה ולהחריבה. הנינג'יות של אייסו חדרו בחשאי לתוך הטירה והתמקדו בעיקר בחרחרור ריב בין אויביו השונים של אייסו שהתקבצו במקום.¹⁷ הפעולה המתועדת האחרונה שבה השתתפו נינג'יות הייתה ב-1637 נגד טירה שבה התבצרו מורדים נוצרים. הנינג'יות חדרו לטירה וזרעו תוהו ובוהו בין מגיניה - מה שתרם לנפילתה. לאחר הניצחון איבדו כובשי הטירה - משפחת טוקגאווה - עניין בנינג'יה. הנינג'יות הוסיפו לשבת בטירה, אך הועסקו בעיקר בעבודות גנות. נוסף על כך הוטל עליהם - תוך כדי עבודתם בגן - לצוות לקצינים שטיילו במקום ולהעביר את המידע שדלו למעסיקהם. לא לכל הנינג'יות קסמו החיים האלה, והם נפוצו לכל עבר: היו בהם מי שהתגייסו למשטרה, ואילו אחרים הפכו לפושעים. והיו גם לא מעטים מהם ששבו לחיי איכרות. הם עבדו חצי יום והתאמנו חצי יום ונחשבו למעין אנשי מילואים של צבא השוגון.¹⁸

הנינג'יה שם דגש גדול מאוד על הטעיית היריב ועל הסחתו הן בעת קרב והן במהלך בריחה

ב-1716 עברו לוחמי הנינג'יה שינוי נוסף. שוגון חדש, שגייס אף הוא יחידות נינג'יה, הטיל עליהן לעסוק בעיקר בביטחון פנים. מדובר היה בתפקיד שכונה מיצוקה והיה מעין הכלאה בין תפקיד של נציג דיפלומטי לסוכן של שירות הריגול הנגדי. הנינג'יות נשלחו לייצג את השוגון בארמונות של שליטים מקומיים ותפקידם היה לאסוף מידע ולהעבירו לשוגון.¹⁹

במאה ה-18 הלכה ודעכה ביפן תורת הנינג'יה, ומספר העוסקים בה הצטמצם במהירות. במאה ה-19 נותרו רק מעטים שהכירו את השיטה. עם זאת קיימת עדות, שמהימנותה אינה ברורה, ולפיה ב-1895 תקפה קבוצת יפנים שהשתייכו לימין הקיצוני את ארמון המלוכה בקוריאה ורצחו את הקיסרית. התוקפים לא היו נינג'יות, אך השתמשו בטכניקות של הנינג'יה. במילים אחרות: מישוה לימד אותם את דרכי הנינג'יה. ככל הידוע לא השתמשו הלוחמים היפנים במומחי נינג'יצו במלחמת העולם השנייה. אפילו אדם מסתורי בשם פוגיטה, שטען כי הוא הממשיך הישיר של הנינג'יה ממחוז קוגה - טענה שלא הוכחה מעולם - הודה שרק אימן אנשי מודיעין ומבצעים בטכניקות של נינג'יה ונתן הרצאות בנושא הנינג'יה.²⁰

מערך האימונים וכלי הנשק של הנינג'יה

כלי נשק

הנינג'יה נדרש לשלוט במגוון די גדול של כלי נשק. כמה מהם היו כלי נשק רגילים, שהיו גם בשימוש

המחוז והפעיל נינג'יות מטעמו לריגול. אולם יריביו לא טמנו את ידיהם בצלחת והשיגו באמצעות מרגלים את תוכניות הפלישה (כבוש המחוז באמצעות פלישה משלושה כיוונים) וכן פרטים רבים על הצבא הפולש. באמצעות המידע הזה הצליחו הנינג'יות של איגה לבלום את הפלישה.¹³ הפלישה השנייה לאיגה הוכיחה כי נובונגה למד את הלקח. הפעם פלש הכוח שלו למחוז משישה כיוונים. מעריכים שהצבא הפולש מנה כ-45 אלף סמוראים. מדובר היה בכוח גדול מאוד שעלה על כל מה שבני איגה יכלו להטיל למערכה. ואכן נובונגה השתלט על המחוז, ולכיבוש התלוו מעשי טבח והטלת עונשים כבדים על האוכלוסייה האזרחית. איגה הפכה לאדמה חרוכה. אף שהנינג'יות והסמוראים המקומיים לא ויתרו בנקל וניסו להחזיק מעמד בטירות השונות, היה ברור כי זה עניין של זמן עד שהמחוז כולו ייפול, וזה מה שאכן קרה בפועל.¹⁴ לנפילת איגה הייתה דווקא השפעה חיובית על הנינג'יות: התבוסה גרמה לרבים מהם להימלט למחוזות ולערים בכל רחבי יפן, וכתוצאה מכך קמו רשתות של מרגלים ושל מחבלים בפוטנציה בכל רחבי הארץ. למעשה הפיץ נובונגה את הנינג'יות בכל רחבי יפן, וכך נוסדה תשתית חזקה לפעילות הנינג'יה ברחבי הקיסרות. בקיצור, נובונגה רצה לקלל ובסופו של דבר יצא מברך. יתר על כן, בעודו מתבשם מהניצחון ניסו שלושה נינג'יות שהשתמשו בכלי ירייה (ארקבוס גדול קוטר) להתנקש בחייו. הניסיון נכשל, אך כמה ממקורביו נהרגו.¹⁵

אייסו וטודה המשקמים

בבריחת נינג'יות כה רבים למחוזות אחרים ביפן ראה שליט מקומי בשם אייסו הזדמנות לגייס את הלוחמים האיכותיים האלה לשירותו. ואכן הוא יצר לעצמו כוח של נינג'יות שהיו נאמנים - עקרונית - רק לו. גיוסם לא רק חיזק אותו מאוד, אלא גם שלל מאויביו את האפשרות לרתום אותם למען האינטרסים שלהם. ידוע לנו על 300 נינג'יות שהפכו לשכירים בצבאו של אייסו. בין ה"כוכבים" שגייס היה גם הנינג'יה האנו האטורי שהפך לאחד מיועציו הקרובים. מפקד מקומי נוסף שגייס נינג'יות ששרדו את הטבח הגדול היה טאקאטורה טודה. בזכות שני אלה שרדו הנינג'יות ואף התאפשר להם להתארגן מחדש.¹⁶

הנינג'יות של אייסו סייעו לו במאמציו להדוף ניסיון של אויביו לכבוש את מצודת פושימי. אייסו לא היסס להקריב את לוחמי הנינג'יה שלו - הוא שלח אותם למשוך אליהם את כוחות האויב שצרו על הטירה - אך לא היה בכך כדי למנוע את נפילתה. אף על פי כן הצליח אייסו בסופו של דבר לגבור על אויביו. אלה ניהלו את הקרב האחרון שלהם בטירת אוסאקה. אייסו צר עליה ובסופו של דבר הצליח

ארוכה שהוחדרה ישירות לעין או דרך הרקות. הלוחמות האלה נעזרו בדרך כלל במשימותיהן בניגיה זכר שהתמקם ביעד שבו פעלו (טירה, למשל) או קרוב ככל האפשר ליעד כדי לסייע להן במקרה הצורך בביצוע המשימה או בבריחה מהירה לאחר ביצועה.³¹

מדים

בניגוד לדעה המקובלת שלפיה לניגיות היו רק מדים שחורים, הרי בפועל היו להם מדים בצבעים שונים. מדים שחורים - אך גם אדומים - שימשו אותם לתנועה בלילה. הצבע האדום הסווה פציעות (וסייע לבסס את האגדה על חסינותם של לוחמי הניגיה מפני פגיעה). אולם לניגיות היו גם מדים לבנים, שאותם לבשו בעת פעילות באזורים מושלגים, ומדי חאקי לאזורים עתירי צמחייה.³²

ריגול וריגול נגדי

כאמור משימתו העיקרית של הניגיה הייתה ריגול וסיכול ריגול (של ניגיות אחרים שגויסו לשירותו של אויב כלשהו ושל סוכנים רגילים שאינם ניגיות). כדי שיוכל לבצע את משימות הריגול והסיכול אומן הניגיה במגוון טכניקות הדומות מאוד לטכניקות האיסוף והסיכול שנמצאות בשימוש גם היום. הניגיה נדרש לשלוט בשש טכניקות בסיסיות:

ק"מ) בשלושה ימים כשהוא נושא עימו את כל ציודו. הנבחרת האולימפית של יפן למשחקי טוקיו (1964) כל כך התרשמה ממערך האימונים הפיזי של הניגיות, עד ששקלה לאמץ חלק ממנו.²⁹ תחומים נוספים שהניגיה היה חייב לשלוט בהם היו קרוא וכתוב, אסטרטגיה צבאית, מטאורולוגיה, חיזוי אסטרולוגי, גיאוגרפיה ועוד.³⁰

הארגון הפנימי: מנהיגים וחיילים

הניגיות התחלקו לשלוש רמות: מנהיגים (Jonin), סגנים (Chunin) וחיילים (Genin). המנהיגים בנו את רשתות הניגיה, יצרו קשרים עם לקוחות בפרטנציה או בפועל ועסקו בריגול ובחתרנות. את המשימות ביצעו החיילים, שנשבעו לנאמנות ולסודיות. אם משהו מהם הפר את השבועה, הוא שילם על כך בחייו (על-פי חוק ניגיה הידוע בשם Okite).

הניגיות היו ייחודיים גם ביחסם לנשים. בניגוד לכל חברות הלוחמים האחרות שהיו באותה העת ביפן, הניגיות גייסו נשים לשירותיהם. לוחמות הניגיה כונו קונואיצ'י (Kunoichi) והן התמחו בהוצאת סודות מגברים שהיו יעד לאיסוף מודיעין - לא פעם באמצעות פיתוי מיני. הקונואיצ'י גם ביצעו התנשקויות - בעיקר תוך כדי התעללות עם הקורבן המיועד. כלי הנשק המועדף עליהן היה סיכת ראש

הניגיות הפיצו רעלים וחומרי לחימה באמצעות אירוסולים.²⁵

נשק חם. הניגיות עשו שימוש בכלי ירייה שהיו מקובלים בזמנם - רובים למיניהם ואקדחים. לעיתים היו כלי הירייה לא יותר מצינורות עץ חלולים שמהן נורה קליע מהכתף בדומה לקליע של מטולי נ"ט בימינו. כן עמדו לרשות הניגיות רימוני יד, מוקשים וחומרי נפץ שיועדו למטרות הטעיה והסחה. את כלי הנשק האלה ייצר לרוב הניגיה בכוחות עצמו.²⁶

טטסו בישי (Tetsu Bishi). ציוד ייחודי לניגיה. מדובר בפיסת מתכת בעלת חודים. הפיסות האלה פוזרו על האדמה או במסדרונות של טירות כאשר הניגיה היה נתון למרדף. הכלי הקטן הזה פצע את כפות רגליהם של הרודפים. גרסה פרימיטיבית יותר של כלי הנשק הזה הייתה פרי קטן ועגול של אחד השיחים הגדלים ביפן, המצמיח קוצים קשים בכל הכיוונים. הקוצים האלה חדרו מבעד לנעליים, פצעו את הרודפים ואיפשרו לניגיות לברוח בלי הפרעה. הגרסה המודרנית נקראת ניגיות, והפלסטינים עשו בהן שימוש באיו"ש ובעזה. שם הם פוזרו בכבישים כדי לפגוע בגלגליהם של כלי רכב צבאיים.²⁷

כלי פריצה וצליחה

כלי פריצה. לניגיה היה מגוון רחב של כלי חדירה ופריצה שנועדו לאפשר לו מה שמכונה היום בז'רגון המקצועי "חדירה סמויה" (ח"ס). הכלים האלה כללו, בין היתר, סולמות (שצוידו בחלקם בווי אחיזה), סולמות חבלים בגדלים שונים, סכינים, מסורים בגדלים שונים, פצירות לפריצת מנעולים וכו'.

כלי צליחה. הניגיות השתמשו בכלי צליחה ייחודיים שהקנו להם שם של אנשי ניסים שיכולים ללכת על המים. מדובר היה ברפסודות, בסנפירים להאצת התנועה ובמתקן ציפה מיוחד שדמה לחביות קטנות והיה עשוי מבמבוק. הניגיה הכניס את שתי רגליו לתוך מתקן הציפה ונע באמצעות משוט במבוק שדמה למניפה.²⁸

אימונים מנטליים ופיזיים

כדי להפוך גבר או אישה ללוחם ניגיה מיומן יש צורך באימונים אינטנסיביים. הניגיה החל את אימוניו עוד כשהיה ילד. כפי שכבר צוין, איש לא בחר להיות ניגיה, אלא נולד להיות ניגיה. האימונים כללו, בין היתר, תפעול כלי נשק, שיטות להשתחרר מקשירות בחבלים והסוואה. הניגיות התאמנו במקומות סודיים, בעיקר באזורים הרריים ובמערות, והגיעו לרמות ביצוע גבוהות מאוד. סייקו פוגיטה שהוזכר קודם לכן, ושטען כי הוא הניגיה האחרון של בית הספר של קוגה - טענה שמעולם לא הוכחה - אמר כי ניגיה מאומן יכול היה לעבור בריצה את המרחק בין טוקיו לאוסאקה (550

שמירה על אנונימיות (וזה אחת הסיבות לכך שקשה כיום לשחזר את מעללי הנינג'יות בעבר), איסוף מודיעין, גילוי כוונות האויב, הטעיית האויב, לימוד טכניקות הלחימה של האויב ומניעת חשיפתן של טכניקות הלחימה שלו. הנינג'יות נשלחו למשימות האיסוף - לרוב מדובר היה בניהול תצפיות - בדרך כלל בזוגות. היו לכך כמה סיבות: שני זוגות עיניים תמיד השיגו מידע רב יותר מזוג עיניים אחד, הפעלת צוותים של שני אנשים איפשרה להצליב מידע, ובאמצעות ההצלבה ניתן היה לחשוף סוכנים כפולים.

לא פעם "איבדו" הנינג'יות מסמכים ובהם מידע כוזב או הפיצו מידע כוזב בעל פה כדי שגיע בסופו של דבר לאוזניהם של מנהיגי היריב ויגרמו להם לקבל החלטות שגויות. טכניקה נוספת שנקטו הנינג'יות להפצת מידע כוזב הייתה עריקה מדומה. הנינג'יה העמיד פנים שחצה את הקווים, פיסס את היריב במידע מטעה וברגע הנכון ערק בחזרה למחנה ששלח אותו.

כדי לחזור לטירות ולרגל בהן נהגו הנינג'יות להצטייד במכתבי המלצה אמיתיים. כדי להשיגם הם עבדו אצל מעסיקים תמימים או עבדו בשירותם של כוהני דת ולאחר מכן קיבלו מהם המלצה שלפיה הם ראויים למשרה הולמת בטירה. לעיתים התיידד הנינג'יה עם פקיד מהטירה ובאמצעותו קיבל משרה. בטירה עצמה נהג הנינג'יה לאסוף מידע ולעיתים אף לתכנן ולבצע התנקשות באדון הטירה.

הנינג'יה יצר לעצמו מספר רב של זהויות ושל עיסוקים שהקלו עליו לבצע את משימותיו. כך, למשל, הוא עשוי היה להיות סוחר, רוכל נודד, נזיר, שחקן, קוסם נודד ועוד. לפני שיצא לביצוע משימותיו הוא למד את הנימוסים הנהוגים במקום, את הגיאוגרפיה וכל נושא אחר שעשוי היה לסייע לו להיטמע היטב ביעד. בתחום הכישורים הטכניים ידוע שהנינג'יות ידעו קרוא וכתוב (בחברה שבה שיעור האנאלפביתיות היה גבוה למדי), וכן ידעו לזייף חותמות של אויבים שונים.³³

הגיס החמישי

במקרה של מלחמה ציפו מעסיקיו של הנינג'יה שיקים רשת ריגול בטריטוריה של היריב. לנינג'יה היו כמה טכניקות להגשמת הציפיות של אדונו. להלן העיקריות שבהן:

- **בניית בסיס פעילות.** לנינג'יות היו סייענים שהעמידו לרשותם בתים או חנויות כדי שיהיו בסיסי הפעילות שלהם.
- **פטרונות.** לעיתים ניצל הנינג'יה זוגות צעירים שנישאו בטריטוריה האויב והיו חסרי כול והפך לפטרונם. אם בת הזוג נכנסה לשירות בטירת האויב, היא החלה לרגל בעבורו. גם אם בני הזוג לא הגיעו לטירה, ביתם שימש לנינג'יה

- **בסיס לפעולה חשאית** בטריטוריה עוינת.
- **השתלה מראש** של סוכנים בטריטוריית האויב.
- **גיוס נשים** כדי שישמשו מרגלות בטירות האויב ויתנקשו בבכריו.
- **גיוס מרגלים.** בעיתות מלחמה גוברת המצוקה בקרב האזרחים, ועימה גוברות תחושות ההתמרמרות. הנינג'יות ניצלו את התחושות האלה כדי לגייס מקורות בקרב אזרחי המחוז. הדגש היה אז, כהיום, על אישי מפתח ועל בכירים הנגישים למידע מועיל.
- **דיסאינפורמציה.** לעיתים "שכח" הנינג'יה מסמכים או "ערק" למחנה האויב או הפך כביכול למרגל בעבור האויב. בכל המקרים האלה הוא הפיץ מידע כוזב ובדרך כלל ברגע המכריע בקרב חזר לאדונו האמיתי. כמו כן אומנו לוחמי הנינג'יה להפיץ שמועות ולזרוע דמורליזציה בקרב הלוחמים והאזרחים בטריטוריית האויב.
- **סוכן רדום.** לעיתים נדרש הנינג'יה להפוך לסוכן רדום במחנה האויב. בעת הצורך "העירי" אותו והטילו עליו משימות. בטריטוריה של היום מדובר ב"חפרפרת".
- **חבלה והצתה.** הפעולות המיוחדות שביצעו הנינג'יות כללו גם חבלות והצתות. היעדים היו החל במחסני תבואות וכלה בטירות שלמות.
- **חטיפות.** הנינג'יות גם חטפו בכירים במנגנון האויב.³⁴

לוחמי הנינג'יה היו תלויים לקיומם במלחמות, ומשתם עידן המלחמה ביפן, הם נעלמו אט-אט וירדו מבמת ההיסטוריה

יישום הטכניקות

להלן יובאו סיפורים היסטוריים אחדים - בקיצור נמרץ - הממחישים כיצד יישמו לוחמי הנינג'יה את הטכניקות שתוארו לעיל. הסיפורים האלה מלמדים על כושר ההמצאה של הנינג'יות, על תעוזתם ועל מקצועיותם.

- על נינג'יה הוטל להרעיל מנהיג אויב שהיה מוגן ביותר. לאחר איסוף מידע התברר לנינג'יה שהמנהיג אוהב ללכת בגנו ולהרחיק פרחים. תוכנית הפעולה שגיבש הנינג'יה הייתה להרעיל את כל פרחי הגן. התוכנית הוצאה אל הפועל, והמנהיג אכן חוסל.
- ניסיון התנקשות נועז נוסף היה של נינג'יה בשם גאומון אישיקיווה. היעד היה השליט אודה נובונגה. גאומון חדר בהצלחה לטירה שבה ישן

נובונגה, המתין עד שהלה יירדם ואז טיפס רעל על חבל משי שקצהו היה סמוך לפיו הפעור של נובונגה. אבל נובונגה חש בנוזל, התעורר, וההתנקשות נכשלה. גאומון הצליח לברוח מהטירה, אך לימים נתפס והוצא להורג. נראה שניסיון ההתנקשות הנועז הזה הוא ששיכנע את נובונגה לפלוש למחוזות איגה וקוגה - פלישה שכבר הוזכרה במאמר הזה.

- נינג'יה בשם סאראטובו נשלח למשימת ריגול לטירה של טוקאגואה אייסו. הוא נחשף, אך הצליח להימלט. במהלך בריחתו נלכד במלכודת דובים. כאשר הבין כי אויביו קרובים, כרת את רגלו כדי שיוכל להיחלץ מהמלכודת ולהמשיך בבריחה. בסופו של דבר התאבד כדי שלא ייפול בשבי אויביו. לאחר מותו נפוצו שמועות שמדובר היה במוות מבויס, ואכן התקבלו דיווחים שהוא המשיך להתקיף מדי ערב את שומרי הטירה של אייסו. שולחיו של סאראטובו נרגעו בעקבות "פעילותו" הנמרצת ו"הורידו כוונות". אייסו ניצל זאת, הסתער במפתיע על טירת שולחיו של סאראטובו וכבש אותה בסערה. ההשערה היא שסאראטובו אכן התאבד, וכי במקומו פעל כפיל בשם האנוז האטורי, שהיה יועץ הנינג'יה של אייסו.
- אסיר שוחרר מכלאו בתנאי שיעבוד למען מפקד מקומי מסוים. הוא נשלח לטריטוריית אויב במסגרת מסע לעלייה לרגל. אולם שיירת העולים לרגל הותקפה, וכל אנשיה נטבחו. בכליו של האסיר המשוחרר, שנהרג גם הוא, נמצא מכתב שהיה ממוען לגנרל ששמו לא צוין. המכתב כלל הוראה לסייע לאסיר-המרגל. המפקד המקומי, שלא ידע מי מהגנרלים שלו הוא בוגד, הורה לטבוח בכולם ליתר ביטחון. המכתב היה כמובן מזויף ונועד ליצור אווירת חשדנות וסכסכנות בקרב מחנה האויב.³⁵

סיכום

לוחמי הנינג'יה היו שכירי חרב שהתמחו בריגול ובחבלה. את עלייתם יש לייחס להתפוררות השלטון המרכזי ביפן ולפרוץ מלחמת הכול בכול על השלטון במדינה. באותן הנסיבות נוצר ביקוש רב לשירותים שהציעו הנינג'יות. קיומם של לוחמי הנינג'יה היה תלוי במלחמות, ומשתם עידן המלחמה ביפן, הם נעלמו אט-אט וירדו מבמת ההיסטוריה.

הנינג'יות היו לוחמי עילית: מיומנים בתפעול מגוון רחב של כלי נשק, בעלי כושר גופני רב, אמיצים, בעלי תושייה ומחשבה מקורית ודבקים במשימותיהם, אף שהמוטיווציה שלהם הייתה כלכלית בלבד ולא אידיאולוגית. הם הרבו להשתמש בתחבולות, בהונאה ובגניבת דעת. מדובר במאפיינים שהם נכס גם לחיילים של היום.

הערות

1. ברצוני להודות למר אילן גטניו (דאן 10 שיהאן - מורה בין לאומי בכיר לנינג'יצו) על הערותיו והארותיו למאמר הזה ולמר פול גינסון על המידע הרב שחלק עימי ועל הסבלנות הרבה שהפגין לשאלותיי המרובות. רוב המאמר עוסק במה שמכונה תור הזהב של הנינג'יצו, שהוא התקופה שנקראת בהיסטוריה היפנית "תקופת הארץ במלחמה". (התקופה הזאת מקבילה פחות או יותר לשלהי ימי הביניים באירופה וראשית העת החדשה). עם זאת יש לציין כי שימוש בנינג'יצו למטרות מלחמה היה ככל הנראה לפני התקופה הזאת - כבר במאה ה-9 לספירה.
2. Hatsumi Masaaki, *Ninjitsu History & Tradition*, Unique Publication, 1981, p. 10. דון רולי מצייין כי בתחילת התקופה הידועה בהיסטוריה היפנית בשם תקופת אדו (1603-1687) נכתב ספר בשם Bansen-shukai. הספר הזה עסק במהות של הנינג'יצו. לטענת כותבי הספר, נינג'יצו אמיתי חייב לשלוט ב-Inin וב-Younin. הראשון מתייחס להסתננות סמויה, חמקנית למחנה היריב. המונח השני מתייחס להסתננות למטרות ריגול. את המאמר הנ"ל העביר לי באדיבותו מר פול ריצ'רדסון. בספר ישנן דוגמאות לדרכי הפעולה של הנינג'יצו. על הספר ראו בוויקיפדיה: <http://en.wikipedia.org/wiki/Bansen-shukai>. ככל הידוע לי אין תרגום שלם של הספר המכיל 10 כרכים. פירוש נוסף למונח ראו: <http://www.ninpo.org/ninpo/ninpo.html>.
3. Turnbull Stephen, *Ninja The Story of Japan's Secret Warrior Cult*, Dorset, Firebird books, 1991, pp. 10-11. ראו גם: האצומי, שם.
4. ראו אלכסיי גורבילוב: <http://cclib.nsu.ru/projects/satabi/satabi-estaty/ninjitsu/html>.
5. Adams Andrew, *Ninja The Invisible Assassins*, Ohara Publications, 1970, p.35.
6. גורבילוב, שם. חלק גדול מאוד מהמשפחות האלה, ואולי אף כולן, נכחדו כתוצאה מהמלחמות ביפן, או שפשוט נטשו את הנינג'יצו.
7. טורנבול, שם, עמ' 22-24.
8. שם.
9. בן עמי שילוני, **יפן המסורתית - תרבות והיסטוריה**, תל-אביב, שוקן, 1995, כרך ראשון, עמ' 117-118.
10. שם, עמ' 119.
11. טורנבול, שם, עמ' 30-32. מטבע הדברים במצב כזה הם גם לחמו זה בזה.
12. שם, עמ' 38-40. כן ראו אצל רולי. ההצלחה זאת העלתה כאמור על המפה מושג מפתח

- נוסף: 53 המשפחות של קוגה. המשפחות האלה התמחו בנינג'יצו. פרט לרוקוקו הייתה משפחה חשובה נוספת שנעזרה בנינג'יצו - לפחות אלה של קוגה - הטוקגאווה. טוקגאווה אייסו (לימים שליט יפן, השוגון הראשון לבית טוקגאווה) השתמש בנינג'יצו לחילוץ בני משפחה שהוחזקו בני ערובה בטירה במחוז. אייסו התרשם מהיכולות שהפגינו הנינג'יצו ולימים עתיד היה לעשות בלוחמים האלה שימוש נרחב בדרכו לשלטון ולתפקיד השוגון. ידוע כי אייסו מנע מאודה נובונה לפלוש למחוז קוגה כדי "לסגור חשבון" על ניסיון התנקשות בו. ראו: טורנבול, שם, עמ' 34-37. על אייסו עצמו ראו: שילוני, שם, עמ' 149-152.
13. טורנבול, שם, עמ' 63-66. הרקע לפלישה: שם, עמ' 59-62. ראו גם: אדמס, שם, עמ' 160 ו-165. על נובונה ראו: שילוני, עמ' 139-141.
 14. טורנבול, שם, עמ' 67-75.
 15. שם, עמ' 74-75, וכן ראו עמ' 77. היה זה ניסיון התנקשות שני באיש בתוך כמה חודשים. כמה מהנמלטים הגיעו למחוז קיי, שממנו עתידים היו לצאת מנהיגי נינג'יצו שישבו בחצר השוגון.
 16. שם, עמ' 77-80. כן ראו: אדמס, שם, עמ' 43.
 17. טורנבול, שם, עמ' 82-85. ראו גם: רולי, שם. אבודות הנינג'יצו היו גבוהות מאוד: 100 מהם נהרגו בקרב על הטירה.
 18. ראו: טורנבול, שם, עמ' 85-88 וכן רולי, שם.
 19. ראו: רולי, שם. המידע כלל, למשל, פרטים על ביצורים, אורך הדרכים ומספריהן וכו'. שימוש חשוב נוסף היה בנינג'יצו שהתחזו לסוחרים ושמעו את רחשי הלב של האיכרים. החשש הגדול של השוגון היה מפני מרד איכרים גדול.
 20. ראו: Kaplan David and Alec Dubro, *Yakuza*, Futura Publications, 1986, p.43. אשר להימצאות נינג'יצו במלחמת העולם השנייה - בחליפת המיילים שלי עם פול גינסון הוא טען שהנינג'יצו הפסיקו להיות לוחמים ושכירי חרב כבר במאה ה-17. אשר לפוגיטה - רולי כותב כי סבו של האיש היה מורה לנינג'יצו. הסב לימד אותו את סודות הנינג'יצו של קוגה. אף שעדיין יש מחלוקת מה בדיוק למד האיש, ומה בדיוק סבו לימד אותו, אין חולק על ידיעותיו בתחום. הספרים שכתב נחשבים עד היום לחומר קריאה חשוב על הנינג'יצו. מכל מקום מותו הפתאומי חיסל לנינג'יצו של מחוז קוגה.
 21. ראו: אדמס, שם, עמ' 49-50. מומלץ לעיין בספרו של אדמס לא רק עקב תוכנו אלא גם בשל שפע הצילומים שהוא מביא של הכלים השונים.
 22. שם, עמ' 60 וכן עמ' 77-78.
 23. שם, עמ' 55 ו-60.
 24. אדמס, שם, עמ' 61.
 25. שם, עמ' 64, 83-85, 88.
 26. שם, עמ' 66-68.
 27. שם, עמ' 61.
 28. שם, עמ' 72-73, 76. מכאן האגדה על יכולתו

ללכת על המים.

29. שם, עמ' 91, 100-101.
30. ראו: <http://en.wikipedia.org/wiki/Ninpo>. כן ראו אדמס, שם, עמ' 110.
31. אדמס, שם, עמ' 64, 104. כן ראו: <http://en.wikipedia.org/wiki/Ninpo> ; <http://en.wikipedia.org/wiki/Ninja>.
32. אדמס, שם, עמ' 81. כן ראו: <http://answers.con/librery/wikipedia-cid-1140093920>.
33. אדמס, שם, עמ' 115-119, 121.
34. שם, עמ' 123-130.
35. שם, עמ' 165-166. כן ראו: Hatsumi Masaaki, *Essence of Ninjutsu - The Nine Traditions*, Chicago, Contemporary Books, 1988, pp. 13-15. בעמודים האלה מתוארת תקופת החונכות של סארטובו. כן ראו: גורבילוב, שם.

הנינג'יצו בעולם ובישראל

אמנות הלחימה של הנינג'יצו - הנינג'יצו - שרדה בעיקר בזכות שני אנשים: טקאמזו סנסי ותלמידו הבכיר וממשיך דרכו האצומי סנסי. זה האחרון ממשיך לאמן ולהעמיד תלמידים למרות גילו המבוגר. טקאמזו היה ככל הידוע הנינג'יצו האחרון שעשה שימוש קטלני באמנות הלחימה. זה קרה בעת ששירת בסין בשנות ה-30. האצומי הצליח בסבלנות ובהתמדה לא רק לשמר את הנינג'יצו אלא אף להופכה לאמנות לחימה שבה עוסקים כיום יותר מ-10,000 חניכים במדינות שונות ברחבי תבל באמצעות האגודה שהקים - הבוג'י-קאן. באגודה חלו ברבות השנים כמה פיצולים. לפיצול הראשון גרם שוטו טאנמורה שפרש מהאגודה והקים אגודה מתחרה בשם ג'ן-בוקאן (Genbukan). תלמיד אחר של האצומי, פומיו מאנקה, הקים אף הוא אגודה עצמאית בשם ג'ינ'קאן (Jinenkan). בישראל הקים אגודת נינג'יצו תלמיד של האצומי בשם דורון נבון. דורון שהה ביפן שמונה שנים בראשית שנות ה-70, שם נחשף (יחד עם תלמיד נוסף) להאצומי. דורון היה למערבי הראשון שקיבל חגורה שחורה בנינג'יצו. מששב לארץ החל להפיץ את "הבשורה". ברחבי הארץ קיימים כיום כמה מועדונים העוסקים בתחום - בדרך כלל תחת השם "בוג'י-קאן".